

**МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ
"ЗНАЧЕННЯ БЕЩАДСЬКОГО ПАРКУ НАРОДОВОГО
ДЛЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ"
(19-21 вересня 2019 р., Затварниця, Польща)**

19-21 вересня 2019 р. на базі Бещадського парку народowego (с. Затварниця, Польща) та словацького національного парку "Полонини" (м. Стакчин), у рамках українсько-польсько-словацького біосферного резервату "Східні Карпати", пройшла XXVIII міжнародна екологічна конференція.

Конференція організована дирекцією Бещадського парку народowego та Управлінням польських парків народowych, під патронатом Головного консерватора природи Польщі, Підкарпатського воєводи та Маршалка Підкарпатського воєводства.

Співфінансували проведення конференції Підкарпатський воєводський фонд навколишнього середовища та управління водного господарства в Жешові.

У роботі конференції взяли участь провідні науковці із університетів (Ягеллонський, Варшавський), Польської академії наук та інших наукових й природоохоронних установ Польщі, Словаччини та України.

До складу української делегації входили керівники та наукові співробітники Карпатського біосферного заповідника, природного заповідника "Горгани", Інституту

екології Карпат та Державного природознавчого музею НАН України й Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака.

На форумі ґрунтовно розглянуто питання щодо важливості Бещадського парку народowego в проведенні наукових досліджень та екологічної освіти в Польських Бещадах.

Відкриваючи зібрання, директор парку Річард Предкі та, в представленій на конференції презентації, заступник директора Станіслав Кухарчик наголосили, що наукова робота й екологічна освіта, поряд із збереженням природних та культурних цінностей, створенням умов для туризму є головними завданнями польських національних парків.

У Бещадському парку народовому за 45 років його існування реалізовано декілька сотень наукових проектів різного рівня. Зо-

крема, протягом останнього десятиріччя дослідження проводилися в середньому за 45 темами на рік.

Їх результати не тільки відкривають нові знання про природу Бещадських гір, але й сприяють вдосконаленню діяльності зі збереження їх природних та культурних цінностей.

У багатьох випадках отримані матеріали мають важливе фундаментальне значення для розвитку науки, сприяють розв'язанню практичних проблем з охорони та сталого використання природних ресурсів тощо.

Бещадський парк народовий є також провідним польським центром у сфері екологічної освіти та виховання. Тут розробляються та системно впроваджуються навчальні та освітні програми для різних категорій та вікових груп населення (місцевих громад, туристів, науковців та спеціалістів, які займаються екологічною освітою, школярів та студентів), активно працюють осередок екологічної освіти та природничий музей в місті Устріки Дольні, осередок інформації та освіти для туристів в Лутовіско, польові станції екологічної освіти в Волосатому та Сухих Ржеках, випускається багато публікацій на природоохоронну тематику тощо.

На конференції проведено не тільки аналіз виконання актуальних науково-дослідних робіт для парку як об'єкта для досліджень, але й представлено ґрунтовні матеріали із тем, які реалізуються зараз у національному парку провідними польськими науковими установами й вищими навчальними закладами, багато уваги приділено обговоренню досвіду еколого-освітньої роботи.

Загалом на конференції заслухано та обговорено 18 наукових доповідей та повідомлень.

Першим із презентацією "Про деякі аспекти 50-річної наукової діяльності та еколого-освітньої роботи в Карпатському біосферному заповіднику (Україна)" виступив доктор біологічних наук, професор, заступник директора Карпатського біосферного

заповідника Федір Гамор, який детально проінформував учасників конференції про діяльність Карпатського біосферного заповідника, який є одним з найважливіших форпостів природоохоронної справи в Україні, відіграє виняткову роль у збереженні природних та культурних цінностей Карпатського регіону. В його межах охороняються найбільші у Європі ділянки букових пралісів. А організація та проведення науково-дослідної роботи належить тут до найважливіших пріоритетів.

Відповідно до статті 41 Закону України про природно-заповідний фонд, на території біосферного заповідника його адміністрація забезпечує вивчення природних процесів, організовує постійні спостереження за їх змінами, екологічне прогнозування, розробку наукових основ охорони, відтворення і використання природних ресурсів та особливо цінних об'єктів.

Основні напрямки наукових досліджень визначаються з урахуванням програм і планів науково-дослідних робіт, які затверджуються Національною академією наук України та центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Базовим документом, що визначає напрямки та теми досліджень в українських природоохоронних установах служить Програма Літопису природи, яка і є головною темою біосферного заповідника для роботи в цій сфері.

Для ведення наукових досліджень у складі біосферного заповідника створено відповідні наукові підрозділи. Так, збір, обробку та узагальнення наукової інформації забезпечують відділ науково-дослідної роботи та міжнародної співпраці, науково-дослідні лабораторії (лісознавства, екологічного моніторингу, ботанічна і зоологічна) та дванадцять природоохоронних, науково-дослідних відділень.

Створено систему постійних пробних площ, моніторингових ділянок, гідро- та метеопостів, фенологічних пунктів, трансект тощо.

Наукові дослідження на умовах науково-технічних угод проводять на території біосферного заповідника й численні вітчизняні та зарубіжні науково-дослідні інституції, зокрема Швейцарський федеральний інститут лісових, снігових та ландшафтних досліджень (WSL), німецький Університет сталого розвитку (м. Еберсвальде), Інститут екології Карпат НАН України, Національний лісотехнічний університет, Український науково-дослідний інститут гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, Інститут зоології національної академії наук України, Києво-Могилянська академія та інші.

Результати їхніх досліджень обов'язково включаються до Літопису природи, який відповідно до статті 43 Закону України про природно-заповідний фонд (ПЗФ) є основною формою узагальнення результатів наукових досліджень та спостережень за станом і змінами природних комплексів, виконаних на його території.

Ці матеріали використовуються для оцінки стану навколишнього природного середовища, розроблення заходів щодо охорони та ефективного використання природних ресурсів, підтримання екологічної безпеки та впровадження концепції сталого розвитку. За 50-років у біосферному заповіднику створено потужну природоохоронну, науково-дослідну, еколого-освітню та господарську інфраструктуру, він служить природною лабораторією і навчальним полігоном для багатьох вітчизняних і зарубіжних наукових установ та навчальних закладів.

Отримано чималий науковий результат. Так, випущено у світ 42 томи Літопису природи, 29 монографій, 18 томів матеріалів міжнародних науково-практичних конференцій та близько однієї тисячі наукових публікацій, підготовлено 15 дисертацій, десятки студентських дипломних та курсових робіт.

У результаті інвентаризації та аналізу флори і фауни встановлено, що в межах біосферного заповідника зустрічається і надій-

но охороняється 1349 видів вищих судинних рослин, 66 видів ссавців, 193 види птахів та багато інших живих організмів.

Оратор наголосив, що до найважливіших пріоритетів роботи адміністрації біосферного заповідника належить також й робота з формування екологічної культури та свідомості населення, популяризація природоохоронних знань особливо серед молоді.

В цьому напрямку працюють відділ еколого-освітньої роботи та редакційно-видавничий відділ наукових та науково-популярних видань.

Для цих цілей споруджено й облаштовано Музей екології гір та історії природокористування в Карпатах (м. Рахів), Музей нарциса (м. Хуст), еколого-освітні та екотуристичні центри в Географічному центрі Європи та "Карпатська форель" (с. Ділове), "Букові праліси – об'єкт Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО" (с. Мала Уголька), "Високогір'я Карпат" (сідловина під Говерлою) тощо.

З 1993 року видається всеукраїнський екологічний науково-популярний журнал "Зелені Карпати". Випускається науковий журнал "Природа Карпат: науковий щорічник Карпатського біосферного заповідника та Інституту екології Карпат НАН України" (з 2016 року) та регіональна екологічна газета "Вісник Карпатського біосферного заповідника" (з 2006 року), які об'єднали інтелектуальний потенціал в галузі охорони природи та сталого розвитку не тільки Карпатського регіону.

Крім того, публікується велика кількість статей у центральних та місцевих засобах масової інформації, готуються спеціальні теле- і радіопередачі тощо.

Велика увага приділяється роботі з молоддю різних вікових категорій, починаючи із дитячих садків, загальноосвітніх шкіл та студентів вищих навчальних закладів.

На конференції у доповідях: "Перспективи функціонування нового Національного природного парку "Бойківщина" (Оксана Марискевич та Ірина Шпаківська з Інституту екології Карпат НАН Украї-

ни); "Заповідник "Горгани" як еталон незайманої природи" (професор, доктор біологічних наук Платон Третяк з Державного природознавчого музею НАН України та директор заповідника Ярослав Петрашук); "Перспективи захисту та розширення популяції *Pinus cembra* L. в Карпатах в Україні" (Маріанна Сіщук з Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака); "Мережа великих заповідних територій на північному схилі Східних Карпат та перспективи міжнародного співробітництва" (Платон Третяк) українські дослідники ділились результатами досліджень та вносили пропозиції щодо поглиблення транскордонної наукової та природоохоронної співпраці.

Багато цікавих ідей та наукових узагальнень прозвучало у доповідях та дискусіях відомих польських професорів та молодих дослідників.

Так, результати фундаментальних робіт із вивчення водоростей, мікофлори, лишайників, напрямків гідрологічних, іхтіологічних, флористичних та фауністичних досліджень, проблем деградації та ренатуралізації природних екосистем через значне туристичне навантаження на території парку презентували професори, доктори наук Йоанна Зелажна-Вечорек, Тереза Тога, В'ячеслав Барабаш, Бартоло-

мій Ржонца, Крістоф Кукута, Анета Білак, Юлія Вітчук, Роберт Кошеліняк, Збігнєв Зелач та інші.

З великим успіхом пройшла презентація еколого-освітньої роботи в парку (Гразіна Голлі із колегами) та в державних лісах у Бещадах (Матеуш Свіржінські та Єва Відзінська-Сцеліна).

Учасники конференції взяли участь в офіційній церемонії відкриття, після реконструкції, польової станції екологічної освіти в Сухих Ржеках, здійснили екскурсію транскордонним польсько-словацьким маршрутом "Велика Равка – Нова Седліца" та науковою стежкою "Гавешова" в словацькій складовій частині об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси і давні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи".

Під час конференції проведено консультації із директором Бещадського парку народowego Річардом Предкі та представниками словацького національного парку "Полонини" щодо активізації співпраці із Карпатським біосферним заповідником у рамках об'єкта Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО "Букові праліси і давні букові ліси Карпат та інших регіонів Європи" та Міжнародної мережі біосферних резерватів ЮНЕСКО.

Ф.Д. Гамор